

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

19(28)

2019

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

TAUTOS TYRIMŲ IŠTAKOS IR ANTROPOLOGIJA

Sudarytoja VIDA SAVONIAKAITĖ

THE ROOTS OF THE STUDY OF PEOPLE AND
NATIONS AND ANTHROPOLOGY

Edited by VIDA SAVONIAKAITĖ

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

VILNIUS 2019

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – mokslinis etnologijos ir socialinės ir kultūrinės antropologijos žurnalas. Jame spausdinami recenzuojami straipsniai, konferencijų pristatymai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas pristato mokslo aktualijas ir skatina teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Lithuanian Ethnology: Studies in Social Anthropology and Ethnology – is a peer reviewed journal of ethnology and social and cultural anthropology. It publishes articles, conference presentations, book reviews and review articles, which may be in Lithuanian or English, primarily focused on Lithuania, Central and Eastern Europe. The journal represents current debates and engages in methodological discussions.

REDAKCIŅĖ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius / Editor-in-Chief)

Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Jonathan Friedman

Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Jonathan Hill

Pietų Iliinojaus universitetas / Southern Illinois University, Carbondale, USA

Neringa Klumbytė

Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Ullrich Kockel

Heriot-Watt universitetas / Heriot-Watt University, Edinburgh, UK

Orvar Löfgren

Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa

Lietuvos edukologijos universitetas / Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania

Žilvytis Šaknys

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKCIŅĖS KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Laidybos adresas / Address of the Publisher: Redakcinės kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:

Lietuvos istorijos institutas

Tel. / Phone: + 370 5 262 9410

Kražių g. 5, LT-01108 Vilnius

El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt

<www.istorija.lt>

vytis.cubrinskas@vdu.lt

Žurnalas registruotas / The Journal indexed in:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)

EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Academic Search Ultimate, Energy and Power Source, SocINDEX with Full Text, Sociology Source Ultimate

Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Laidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. S-LIP-19-58)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	5
Editorial (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	7

Atsisveikinant su Christianu Giordano / Obituary for Christian Giordano	9
---	---

Christian Giordano

Politinis korektiškumas: antropologinė „geradarystės“ forma	11
---	----

Straipsniai / Articles

Tautos tyrimų ištakos ir antropologija / The Roots of the Study of People and Nations and Anthropology

Vida Savoniakaitė

Įvadas. Tautos tyrimų ištakos ir antropologija	17
Introduction. The Roots of the Study of People and Nations and Anthropology. Summary	27

Olga Mastianica-Stankevič

Mečislavo Davainio-Silvestraičio etnografija, tautosakos rinkimas ir lietuvių modernios tautos kūrimosi procesai	31
The Importance of Mečislavas Davainis-Silvestraitis' Ethnography and Folklore Collection in the Process of the Creation of the Modern Lithuanian People. Summary	48

Vida Savoniakaitė

Jono Basanavičiaus požiūris į lietuvių tautos tyrimus, 1879–1927	51
Jonas Basanavičius' View on the Research of the Lithuanian Nation, 1879–1927. Summary	77

Irma Šidiškienė

Iš Lietuvos etnologijos istorijos: aprangos tyrimo pagrindų paieškos	81
From the History of Lithuanian Ethnology: In Search of the Basics of Clothing Research. Summary	109

Auksuolė Čepaitienė

Kultūriniai lietuviškumo vaizdiniai <i>Aušroje</i> ir moksliniai kontekstai	113
Cultural Images of Lithuanianess in <i>Aušra</i> and their Scientific Context. Summary	138

Kiti straipsniai / Other Articles*Rūta Staniulytė*

- Piligrimystė Šiauriniu Šv. Jokūbo keliu: kelionių motyvai ir piligrimų santykiai 141
 Pilgrims on the Northern Way of St James: Motives and Relationships of Pilgrims. Summary 166

Dalia Sabaliauskienė

- Ritualinis mandagumas (*ta'ârof*) šiuolaikinio Irano visuomenėje ir tarpkultūrinėje komunikacijoje: Teherano šiaurinės dalies atvejis 169
 Ritual Courtesy (*ta'ârof*) in Contemporary Iranian Society and Intercultural Communication: The Case of Northern Tehran. Summary 188

Diskusijų forumas / Forum*Thomas A. Reuter*

- World Anthropology and its Institutional Challenges: A History of the Transformative Impact of Democratic Internationalisation on the Discipline of Anthropology 191
 Pasaulinė antropologija ir jos instituciniai iššūkiai: demokratiškos internacionalizacijos poveikio antropologijos disciplinai istorija. Santrauka ... 204

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Ethnologie française. Lituanie. Une anthropologie face à l'Histoire. V. Čiubrinskas (éd.), M. Segalen et al. (réd.) (*François Ruegg*) 207
 Monika Frėjutė-Rakauskienė, Neringa Klumbytė, Andrius Marcinkevičius, Kristina Šliavaitė. Socialinis ir istorinis teisingumas daugiaetninėje Lietuvos visuomenėje: sampratos, patirtys ir kontekstai (*Dovilė Budrytė*) 210
 Yearbook of Balkan and Baltic Studies. E. Anastasova, M. Kõiva, Ž. Šaknys (eds) (*Audronė Daraškevičienė*) 214

Konferencijos / Conferences

- XIV SIEF kongresas Santjago de Komposteloje (Ispanija) (*Jonas Mardosa, Skaidrė Urbonienė, Žilvytis Šaknys*) 221
 IUAES 2019 kongresas Poznanėje – atsakas į disciplinai kylančias grėsmes (*Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas, Aušra Teleišė, Vytautas Tumėnas*) 224
 SIEF II tarptautinė vasaros mokykla doktorantams Škotijoje (*Vaida Rakaitytė*) 229
 Seminaras Angelės Vyšniauskaitės gimimo šimtmečiui paminėti (*Rasa Paukštytė-Šaknienė*) 231

In Memoriam

- Stasys Gutautas 1954–2018 (*Jonas Mardosa*) 235

Mečislovo Davainio-Silvestraitis etnografija, tautosakos rinkimas ir lietuvių modernios tautos kūrimosi procesai

Olga Mastianica-Stankevič

Straipsnyje nagrinėjama, kokią vietą Davainio-Silvestraitis etnologiniai tyrimai ir darbai užima XIX a. pab.–XX a. pr. lietuvių modernios tautos kūrimosi procesuose. Atskirai nagrinėjama, kokias reikšmes Davainis-Silvestraitis skyrė *kalbos* klausimui, kaip vyko šių reikšmių kaita renkant ir skelbiant lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius.

Raktiniai žodžiai: *Mečislovas Davainis-Silvestraitis, lietuvių moderni tauta, nacionalizmas, kalbinė ideologija.*

This article analyses the place of the ethnological work and research by Davainis-Silvestraitis in the context of the formation of modern Lithuanian nationality at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. Davainis-Silvestraitis distinguished the *language* question means, and how those means shifted, while collecting and publishing creations of the Lithuanian narrative culture were analysed separately.

Key words: *Mečislovas Davainis-Silvestraitis, modern Lithuanian nation, nationalism, linguistic ideology.*

Dr. Olga Mastianica-Stankevič, Lietuvos istorijos institutas, XIX a. Istorijos skyrius, Kražių g. 5, LT-01108 Vilnius, el. paštas: mastianica@gmail.com

Įvadas

Mečislovas Apolonijus Davainis-Silvestraitis¹ (1849–1919) savo atsiminimuose rašė:

Gyvenant man Kalnujuose (Dovoinavo) arti Reseinių 1882 m. buvo jau pas manęs nedidelis rinkinis lietuviškų dainų, pasakų, priežodžių pradėjus nuo

¹ Straipsnis parengtas skaityto pranešimo pagrindu konferencijoje „Nacionalumą budinusi etnologija ir antropologija“ (2018 m. spalio 25 d.). Tyrimas atliktas vykdant mokslo projektą „Lietuvių tautinės tapatybės formavimasis: bajoro Mečislovo Davainio-Silvestraitis (1849–1919) dienoraštis“ (sutarties nr. S-LIP-18-21, data 2018 m. birželio 21 d.). Projektas vykdomas pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą. Dėkoju žurnalo „Lietuvos etnologija“ recenzentams už vertingas pastabas rengiant pranešimą spaudai.

1867 m. <...>. Noredamas sužinoti apie to laiko lietuviškų dalykų rinkejus, padariau į tą laikraštį apgarsinimą apie savo darbus, laukdamas be ne kas atsilies. <...> Iš tikro buvo žmonės, kurie suprato mano mintį ir nors nebuvo etnografais atsiliepe prijausdami ne tikrai iš Lietuvos, bet ir iš kitų kampų, kaip tai, iš Krimo ir Rigos (Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Rankraščių skyrius (toliau – LLTI RS), f. 1, b. 1298, l. 1²).

Tuo metu į šį Davainio-Silvestraičio prašymą atsiliepė žinomi Lietuvos kultūros veikėjai: Stanislovas Raila, Juozas Miliauskas (Miglovara), Antanas Baranauskas, Kazimieras Jaunius, vėliau persiuntęs Davainiui-Silvestraičiui Jono Basanavičiaus adresą. Domėjimasis lietuvių pasakojamosios kultūros kūriniais įtraukė Davainį-Silvestraitį į lietuvių inteligentijos gretas, o vėliau skatino dalyvauti lietuvių tautiniame judėjime.

Davainis-Silvestraitis buvo vienas iš nedaugelio bajorų³, bendradarbiavusių lietuviškame periodiniame leidinyje „Aušra“ („Ausra“, 1883–1886). Šiame leidinyje, kuris atliko svarbų vaidmenį lietuvių nacionalizmo istorijoje, Davainis-Silvestraitis teigė, kad lietuvių kalba yra viena svarbiausių lietuviškos tautinės tapatybės formavimo ir tautinės atskirties požymių, bei ragino bajorus ne vien įsitraukti į lietuvių tautinį judėjimą, bet ir šeimoje pereiti prie lietuvių kalbos vartojimo (Mastianica 2013). Davainis-Silvestraitis taip pat dalyvavo lietuvių nacionalizmo politinėje veikloje. 1905 m. jis pasirašė vieną svarbiausių to meto lietuvių nacionalizmo politinių dokumentų – „Lietuvių memorandumą Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui grafui S. Vittei“, kuriame buvo deklaruotas Lietuvos etnografinėse ribose autonomijos siekis. Davainis-Silvestraitis buvo įtrauktas į Lietuvių susivažiavimo (1905) organizacinį komitetą, dalyvavo „Sajungos gražinti lietuvių kalbą į Romos-katalikų bažnyčias Lietuvoje“ veikloje, buvo vienas aktyviausių lietuviškų periodinių leidinių „Lietuvių laikraštis“, „Vilniaus žinios“, „Šaltinis“ bendradarbių (Mastianica-Stankevič 2017: 182–183). 1908 m. Davainis-Silvestraitis ėmėsi įgyvendinti dar „Aušros“ laikais puoselėtą lietuvių inteligentijos sumanymą – pritraukti lenkakalbę bajoriją į lietuvių tautinį judėjimą. Davainis-Silvestraitis šiuo tikslu Vilniuje 1908–1914 m. leido laikraštį „Litwa“, akcentuodamas, kad bajorija pagal kilmę yra lietuviška ir privalo įsiliesti į lietuvių modernios tautos kūrimosi procesus (Mastianica 2016).

Po tėvo mirties paveldėjęs kartu su seserimi Dovainavos dvarą Davainis-Silvestraitis bandė jame ūkininkauti. Tačiau šis darbas Davainio-Silvestraičio neatraukė: jo užrašų knygelėse tik dalis pirmojo puslapio teužpildoma pastabomis

² Davainis-Silvestraitis, Mečislovas. „Aušros“ atminimui. 1905 m.

³ Davainis-Silvestraitis gimė 1849 m. balandžio 8(20) d. Žievėliškių dvare (Kauno gubernija, Raseinių apskritis) smulkiųjų bajorų Josifato (1820–1869) ir Eufrosinijos Jarudaitės (1819–1887) šeimoje. Davainis-Silvestraitis rūpestingai saugojo bajorystę liudijantį dokumentą, vėliau ilgai ir atkakliai rūpinosi, kad bajorais būtų užrašyti jo vaikai. Jis nuolat ieškojo savo giminės senumo įrodymų, braižė Davainių-Silvestravičių ir Jarudų giminės genealogines lenteles, susirašinėjo su bendrapavardžiais aiškindamas jiems savo atrastą giminės istoriją.

apie įvairius ūkio darbus, apie pasėtą javų kiekį, o visi kiti puslapiai – nugirstais iš žmonių žodžiais, posakiais, išrašais iš perskaitytų knygų, skubotais etnografinių dalykų piešinėliais (Kerbelytė 1973: 14). Pakankamai greitai Davainio-Silvestraičio dvaras buvo atiduotas nuomai, tačiau ir tai nepataisė reikalų. Didžiulėse skolose paskendusį dvarą Davainis-Silvestraitis perdavė broliui, o pats persikėlė į Mintaują (Jelgavą) ir, ieškodamas uždarbio, pradėjo nuolatinį kelionių laikotarpį. Palikęs šeimą Mintaujoje, jis išvyko į Tulomojarvį (Oloneco gubernija, Karelija). Įsidarbinęs Petro Vileišio kontoroje važinėjo su juo po įvairias Rusijos imperijos vietas statyti tiltų. Po 1904 m. P. Vileišiui atvykus į Vilnių, vienintelis⁴ Davainio-Silvestraičio ir jo gausios šeimos pragyvenimo šaltinis buvo darbas lietuviškuose periodiniuose leidiniuose ir lietuvių tautosakos rinkimas bei jos skelbimas.

Šiame straipsnyje nebus atskirai pristatomi ir analizuojami Davainio-Silvestraičio etnografiniai darbai, kurie jau ne kartą nagrinėti Lietuvos istoriografijoje⁵. Dar 1973 m. Bronislava Kerbelytė viena pirmųjų įvertino Davainio-Silvestraičio tautosakinį palikimą, atskleidė Davainio-Silvestraičio ryšius su lenkų ir rusų mokslininkais bei draugijomis renkant lietuviškas pasakas, padavimus ir dainas (Kerbelytė 1973). O Kristina Rutkovska aptarė Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimą su lenkų tautosakos žurnalo „Wisła“ ir „Biblioteka Wisty“ redaktoriu Janu Karlovičiumi, išaiškino, kaip Davainio-Silvestraičio darbuose buvo taikyti Karlovičiaus pasiūlyti metodologiniai principai (Rutkovska 2013). Vida Girininkienė nagrinėjo bajoro Davainio-Silvestraičio ir valstiečių kilmės tautosakos rinkėjo Vincento Bakučio bendradarbiavimą (Girininkienė 2014). Davainio-Silvestraičio tautosakos rinkiniai saugomi Lietuvių mokslo draugijos fonde taip pat buvo aptarti Klimo Viščinio publikacijoje (Viščinis 1980).

Šiame straipsnyje, remiantis archyviniais ir Davainio-Silvestraičio publicistiniais straipsniais, keliami keli uždaviniai. Pirmiausia bandoma išsiaiškinti, *kokią* vietą Davainio-Silvestraičio surinkti tautosakos rinkiniai užima XIX a. pab.–XX a. pr. Lietuvos etnologijos formavimosi, lietuviškojo nacionalizmo politinės/ių programos/ų kontekstuose. Antra, siekiama nustatyti, *kokias* reikšmes Davainis-Silvestraitis skyrė kalbos klausimui, *kaip* vyko šių reikšmių kaita jam renkant ir skelbiant lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius. Todėl šiame straipsnyje Davainio-Silvestraičio tautosakos rinkiniai bus vertinami daugiau kalbiniu požiūriu, daug dėmesio bus skirta Davainio-Silvestraičio publicistinių straipsnių lietuvių etnografijos tema lietuvių periodiniuose leidiniuose „Aušra“, „Lietuvių laikraštis“, „Vilniaus žiniuose“, „Viltis“, „Šaltinis“ įvertinimui, atskirų atvejų analizei bus naudojamosi Davainio-Silvestraičio susirašinėjimu su kai kuriais lietuvių inteligentais.

⁴ 1904–1905 m. Davainis-Silvestraitis dirbo P. Vileišio „Vilniaus žinių“ knygyne.

⁵ Davainis-Silvestraitis lietuvių kultūros tyrinėtojams pirmiausia buvo, o dažnai ir tebėra, žinomas kaip poetas, tautosakininkas, knygnešys. Paprastai taip konstruojamas Davainio-Silvestraičio įvaizdis populiariose visuomenės informavimo priemonėse, minint gimimo, mirties metines ar įamžinant atminimą (Mastianica 2013: 331).

„Originalaus pomėgio“ atsiradimas

Savo tautosakinės veiklos pradžią Davainis-Silvestraitis laikė 1867 metus. Tuo metu dar aštuonialikmetis Davainis-Silvestraitis fiksavo viską, kas tik jam pakliūdavo į akis: jo užrašų knygutėse yra lietuviškai užrašytų patarlių, dainų, lenkiškai užrašyta viena, kita pasaka, padavimas, nupieštas vienas, kitas etnografinis piešinėlis ([Davainis-Silvestraitis] 1867). Iš pradžių Davainiui-Silvestraičiui rinkti lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius buvo daugiau „originalus“⁶ pomėgis, kurio nesuprato ir nepalaikė kiti šeimos nariai, nei angažavimasis mokslinei-tiriamajai veiklai.

Davainis-Silvestraitis savo atsiminimuose ne kartą akcentavo, kad nuo vaikystės girdėjo lietuviškas liaudies dainas: „kai mano tėvai išvažiuodavo, jie dažnai mane palikdavo tarnautojų globai, kurie užtraukdavo lietuviškas liaudies dainas“ (M.D.S. 1911: 204). Net Davainio-Silvestraičio motina Eufrosinija, kuri, kaip ir dauguma to meto bajorų kilmės moterų, „mokėjo atmintinai ištraukas iš Adomo Mickevičiaus ir Julijono Nemcevičiaus kūrinių, dainavo lenkų patriotines dainas, pati kūrė lenkų kalba eilėraščius ir siekė savo vaikams įskiepyti meilę Lenkijai“, kartais uždainuodavo lietuviškai dainą: „Oi eisiu, eisiu! Aš čia nebūsiu!“ (M.D.S. 1911: 204).

Davainio-Silvestraičio šeimoje buvo skatinama vartoti lenkų kalbą kaip socialinio išskirtinumo ženklą. „Neatsimenu, kurią kalbą aš pirmiausia išmokau, – ar žemaičių kalbą, arba lietuvių kalbą, ar lenkų kalbą. Tiksliai galiu pasakyti, kad nuo mažumės su tėvais kalbėjau lenkiškai, su tarnais – lietuviškai“, – šitaip Davainis-Silvestraitis rašė savo atsiminimuose (M.D.S. 1911: 204). Lenkų kalba kaip bendravimo ir rašto kalba vyravo Davainio-Silvestraičio šeimoje. Davainis-Silvestraitis susirašinėjo su tėvais, pradedant gimnazijos laikais ir net aktyviai bendradarbiaudamas periodiniame leidinyje „Aušra“, tik lenkų kalba. Visuomet lenkiškai Davainiui-Silvestraičiui rašė jo brolis Stanislovas, nors jis prenumeravo laikraštį „Vilniaus žinios“, bandė steigti Raseiniuose lietuvišką knygyną. Davainio-Silvestraičio seseriai Elvyrai taip pat buvo lengviau dėstyti mintis lenkų kalba, nors ji, kitaip nei brolis Stanislovas, mėgino rašyti lietuviškai, rinko lietuvių tautosaką, lietuviškai rašė istorinio pobūdžio eilėraščius (Mastianica-Stankevič 2017).

Davainis-Silvestraitis, taip pat kaip jo broliai ir sesuo, girdėjo lietuviškai kalbant tėvo gimines. Anot Davainio-Silvestraičio, jo močiutė Kotryna „tankiai lietuviškai kalbėdavo“, turėjo savo namuose Lauryno Ivinskio kalendorius ir

⁶Davainio-Silvestraičio tėvai ir giminės šį jo pomėgį laikė keistu, paniekinamai šį pomėgį vadindavo „originaliu“. Savo atsiminimuose Davainis-Silvestraitis taip atsiliopė į šią tėvų ir giminių priešišką nuostatą: „Originalumas - tai mano viso gyvenimo bruožas. Dauguma mano giminių iki šiol negali suprasti lietuvių tautos atgimimo ir palaiko lenkų pusę. Tuo tarpu aš esu lietuvių pusėje, turiu laimę matyti, kaip atgimsta mano tauta, kuriai skyriau beveik visą savo gyvenimą“ (M.D.S. 1911: 206).

Motiejaus Valančiaus knygučių, kurių ji įsigydavo Šiluvos atlaidų metu, bei asmeniškai pažinojo Dionizą Pošką (LLTI RS, f. 1, b. 1253, l. 1⁷). Vincentas Juzumas, Kalnųjų bažnyčios klebonas, vertęs į lietuvių kalbą mokslo populiarinimo knygas valstiečiams, buvo Davainio-Silvestraičio tėvų draugas ir dažnai šeimos rate pasakojęs apie savo istorinių dokumentų paieškas, galėjo paskatinti tą patį susidomėjimą (M.D.S. 1911: 204).

Davainio-Silvestraičio pažintis su Lietuvos istorija prasidėjo nuo Juzefo Ignacijaus Kraševskio, Adomo Mickevičiaus, Liudviko Adomo Jucevičiaus darbų. Dėl prasidėjusio 1863–1864 m. sukilimo nepabaigęs mokslų Kėdainių valstybinėje gimnazijoje Davainis-Silvestraitis užsiėmė savišvieta. Iš Davainio-Silvestraičio motinos giminių, dalyvavusių 1830–1831 m. sukilime, bibliotekų jis skolinosi skaityti minėtų autorių parengtas knygas. Didžiausią įtaką jam paliko Kraševskio parengtas veikalas „Litwa. Starożytnie dzieje, ustawy, język, wiara, obyczaj, pieśni, przysłowia, podania“ (Kraszewski 1847). Jo autorius, pateikdamas pasakojimą apie Lietuvos istoriją iki XIII a., naudojosi lietuvių patarlių, dainų ir padavimų medžiaga⁸. Apie Kraševskio darbų įtaką Davainis-Silvestraitis 1911 m. skelbtuose atsiminimuose rašė:

Šį veikalą, kuriame taip gražiai buvo parašyta apie Lietuvą, skaičiau garsiai tėvo ir motinos akivaizdoje. <...> Motina ir tėvas, kurie iki šiol girdėjo ir skaitė tik apie Lenkiją, o Lietuvą laikė svetimu kraštu, daug naujo išgirdo, buvo sužavėti Kraševskio pasakojimais apie lietuvių kalbos turtingumą (M.D.S. 1911: 209).

Sekdamas Kraševskio pavyzdžiu, Davainis-Silvestraitis taip pat pradėjo rinkti lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius pasitelkęs į pagalbą aplinkinius valstiečius. Davainis-Silvestraitis viename savo laiškų taip rašė: „Kadangi liaudis nepasitiki inteligentiškesniais žmonėmis ir nepasakoja jiems savo legendų bijodama pašaipos ir nuostabos, tai aš turėjau surasti iš valstiečių žmogų, kuris galėtų būti tarpininku renkant šią medžiagą“ (LLTI RS, f. 2, b. 815, be lapų numeracijos⁹).

Ir tokių tarpininkų Davainis-Silvestraitis surado daug. Pirmiausia tai buvo Raseinių apylinkių valstiečiai – pavyzdžiui, Baltramiejus Demereckis, Bebirvų kaimo valstietis, siuvėjas Kazimieras Gvidlis, užrašęs daug humoristinių pasakojimų, vargonininkas Aleksandras Kelpša ([Davainis-Silvestraitis] 1887–1891). Tačiau daugiausiai Davainiui-Silvestraičiui padėjo jo pusbrolio eigulys Vincentas Bakutis, kurio atminimą Davainis-Silvestraitis net ypatingai įamžino – paskyrė jam šalia Adomo Mickevičiaus, Dionizo Poškos, Simono Daukanto atskirą atvir-laiškį bei saugojo jo ranka rašytus laiškus (Girininkienė 2014).

⁷ Davainis-Silvestraitis, Mečislovas. *Mano atsiminimai*. 1905 m.

⁸ Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Kraševskio veikalo „Litwa“ pirmajame tome atskiri skyriai buvo skirti dainų, patarlių ir padavimų aprašymui.

⁹ Davainis-Silvestraitis, Mečislovas. Laiškas Jonui Basanavičiui. 1884 m. kovo 10 d.

Kalbinė ideologija Davainio-Silvestraičio tautosakos rinkiniuose

Pradėdamas rinkti lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius Davainis-Silvestraitis neteikė ypatingo dėmesio kalbos klausimui. 1867 m. surinktų dainų, pasakų, padavimų ir patarlių rinkinį jis parengė dviem kalbomis – lenkų ir „žemaičių“ kalba (taip lietuvių kalbą įvardijo pats Davainis-Silvestraitis). Viename ankstyviausių Davainio-Silvestraičio tautosakos rinkinių, kurį sudarė pasakos, padavimai, etnografiniai aprašai, patarlės ir priežodžiai, mįslės, oracijos, lietuvių kalba buvo užrašytos vien dainos. Galima prielaida, kad lietuvių kalba užrašytos dainos Davainiui-Silvestraičiui buvo žinomos dar nuo vaikystės. Anot Juozo Tumo-Vaižganto, asmeniškai pažinojusio Davainį-Silvestraitį ir vieno pirmųjų jo biografų, „žemaitiškai Davainis kalbėjo puikiai, kaip prigimta savo kalba. Tačiau raštuose jis niekaip negalėjo persilaužti, tad bėrė tokiais polonizmais, dėl kurių net paties sakinio nesuprasi“ (Tumas-Vaižgantas 1924: 58). 1867 m. Davainis-Silvestraitis dar mokėsi lietuvių rašomosios kalbos. Prie minėto tautosakos rinkinio buvo pridėtas lenkų–lietuvių žodžių žodynėlis, taip pat jis atskirai aiškinosi lietuviškų žodžių etimologiją bei jų rašybą ([Davainis-Silvestraitis] 1867: l. 132, 139). Vėlesni Davainio-Silvestraičio tautosakos rinkiniai taip pat buvo dvikalbiai: paprastai dainas jis užrašinėjo lietuviškai, o šių dainų turinį aprašinėjo lenkų kalba ([Davainis-Silvestraitis] 1887b).

Iš pat pradžių savo surinktus lietuvių tautosakos rinkinius Davainis-Silvestraitis numatė populiarinti lenkiškai skaitančiam skaitytojui. Kaip minėta, Davainis-Silvestraitis prenumeravo pirmą buv. Abiejų Tautų Respublikos žemėse kraštotyrinio-turistinio pobūdžio periodinį leidinį „Wędrowiec“, o vėliau užmezgė bendradarbiavimą su šio leidinio redaktoriumi Filipu Sulimierskiu. F. Sulimierskio 1880 m. pradėtame leisti „Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich“ Davainis-Silvestraitis ieškojo bendraminčių, kurie taip pat rinko lietuvių tautosakos kūrinius. Tuo metu prasidėjęs aktyvus bendradarbiavimas su Jonu Basanavičiumi¹⁰, o vėliau „Aušros“ korespondento darbas skatino Davainį-Silvestraitį daugiau dėmesio skirti klausimui, *kokia* kalba turėtų būti užrašomi renkami lietuvių tautosakos kūriniai. 1884 m. kovo 10 d. laiške J. Basanavičiui Davainis-Silvestraitis tarsi teisindamasis¹¹ nusakė savo požiūrį į tautosakos tekstų kalbą:

¹⁰ 1885 m. Davainis-Silvestraitis nusiuntė J. Basanavičiui savo surinktus 159 plačius įvairių ligų ir gydymo liaudiškais priemonėmis aprašymus. Vėliau tą medžiagą Basanavičius paskelbė kartu su savo bei kitų talkininkų surinktomis liaudies medicinos žiniomis knygoje „Medega musu tautiszka vaistinykystai“ (Basanavičius 1898).

¹¹ J. Basanavičius knygos „Medega musu tautiszka vaistinykystai“ įvade, taip pat kaip ir Tumas-Vaižgantas, atkreipė dėmesį į Davainio-Silvestraičio nepakankamą lietuvių kalbos mokėjimo lygį: „Perraszinėjant – ne su menku vargu – rankrasztį p. Silvestraiczio, asz rupinausi tik jo kalbą, o vietomis ir stilių sziek-tiek pataisyti“ (Basanavičius 1898: 1).

Man rodas kad geriaus ira paaiszkin || ti gramatiszcai savo djalektą, teip || kaip padare savo knyguse Juszkevicze, ni ko || vertoti vietinę pasakotujų kalbą. Ver || tojent vietinę kalbą reiktu vertoti vi || sus polonizmus: blogosla-venstva vieto || palaiminimą, ir czesas vieto laikas ir t.t. rusizmus, germanizmus ir kt. Pri to || dar kniga raszita viena szneka ne tu || res tek skaititojų, nes ne supras teip || visi keip suprant literarišką kalbą. || Pri to dar asz givenu ant rubežiaus || žemaitiszkos ir lietuviszkos sznekos su || rasziau viską pagal literariszkos kalbos || ir dabar man sunku butu atspeti || kot || ras keip sake (LLTI RS, f. 2, b. 815, be lapų numeracijos¹²).

Ši citata įdomi ir svarbi keliais aspektais. Pirmiausia ji rodo, kad Davainis-Silvestraitis, kuris tuo metu aktyviai rinko lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius, ne vien brendo kaip tautosakos rinkėjas, bet ir rėmėsi brolių Antano ir Jono Juškų atliktais lietuvių kalbos tyrimais. Antra vertus, įsitraukimas į lietuvių inteligentijos gretas ir bendradarbiavimas lietuvių periodiniame leidinyje „Aušra“ skatino Davainį-Silvestraitį lietuvių kalbai skirti ne vien asmeninio susitapatinimo prasmę, bet ir teikė lietuvių kalbai politinę ir kultūrinę reikšmes.

Davainio-Silvestraičio publicistiniai straipsniai „Aušroje“ rodo, kad lietuvių kalbą jis laikė pirmine tautinio sąmoningumo formavimo ir tautinės atskirties sąlyga. Davainis-Silvestraitis, taip pat kaip Antanas Baranauskas, Silvestras Gimžauskas, Andrius Vištelis, kalbai suteikė simbolinių funkcijų, kurios turėjo reprezentuoti tautinę lietuvių vertę (Mastianica 2013: 333–335). Lietuvių kalbos sakralizavimas Davainio-Silvestraičio kūryboje, skelbtoje leidinyje „Aušra“, turėjo savo funkciją – įrodyti galias istorines lietuvių tautos tradicijas. Kaip Baranauskas, o vėliau Basanavičius, lietuvių tautos autentiškumą ir istoriškumą Davainis-Silvestraitis parėmė lietuvių kalbos kaip dieviškosios kūrybos vaizdiniu. Todėl kitos kalbos vartojimą traktavo kaip Dievo valios pažeidimą, o kėsinimasis į gimtosios kalbos teises turėjęs sulaukti dangiškojo Tėvo atpildo:

Kalba leista mums nū Dievo, reik ją prilaikyti.
Eina tie priesz mus ir Dievą, kur ją nor varyti.
Kad velniu kiek yr pragare, eitu ant mus` tautos,
Dievs su mumis, kas priesz mumis, tą Perkuns nuszautu (Vėversys 1885a: 55).

Lietuvių kalba Davainio-Silvestraičio publicistiniuose straipsniuose buvo sinonimiškai vadinama protėvių kalba, o kalbinis lietuvių nesąmoningumas buvo vertinamas kaip savo tautos istorijos išsižadėjimas (Mastianica 2013: 334). Kitaip tariant, Davainiui-Silvestraičiui, kaip ir daugeliui „Aušros“ bendradarbių, lietuvių kalbos istorija buvo garbingos lietuvių tautos praeities įrodymas. Šias savo nuostatas dėl lietuvių kalbos vertinimo Davainis-Silvestraitis stengėsi išlaikyti ne vien savo asmeninėje aplinkoje – antai skatino žmoną išmokti rašyti

¹²Davainis-Silvestraitis, Mečislovas. Laiškas Jonui Basanavičiui. 1884 m. kovo 10 d.

lietuviškai¹³, bet ir dalyvaudamas Rusijos imperatoriškosios geografų draugijos veikloje. Šiai draugijai savo rankraščius (surinktas pasakas, padavimus, dainas, raudas) jis siuntė vien lietuvių kalba¹⁴.

Į Rusijos imperatoriškosios geografų draugijos (toliau – RIGD) veiklą Davainį-Silvestraitį įrėmė Eduardas Volteris (1856–1941), kuris formavo etnografinės medžiagos rinkimo ir tyrimo naujus mokslinius metodus, skatino aprašymus rinkti lietuvių kalba ir daug dėmesio skirti lietuvių tarmėtyrai (Savoniakaitė 2018; Milius 1993: 16–23). E. Volteris, prieš atvykdamas į Vakarų kraštą atlikti draugijos pavedimu etnografinius tyrimus Kauno gubernijoje, Raseinių, Telšių ir Šiaulių apskrityse, pats „susirado“ Davainį-Silvestraitį. 1885 m. balandžio 7 d. Volteris parašė laišką Davainiui-Silvestraičiui ir prašė padėti rinkti lietuvių tautosaką (LLTI RS, f. 1, b. 1834/59, be lapų numeracijos¹⁵). Apie Davainio-Silvestraičio „originalų pomėgį“ Volteris sužinojo iš Juozo Miliausko-Miglovaros ir skaitydamas „Aušrą“. 1885 m. Volteris lankėsi Davainio-Silvestraičio dvare ir susipažino su tautosakos užrašymais, ragino bendradarbiauti su Imperatoriškąja rusų geografijos draugija.

Volterio paragintas, Davainis-Silvestraitis 1886 m. draugijai nusiuntė lietuvių kalba užrašytus dainų pluoštus ir pasakų bei sakmių pluoštelį (Зеленин 1947: 267). Tų pačių metų rudenį etnografijos skyriaus posėdyje Volteris informavo apie Davainio-Silvestraičio rinkinius, ir jo rekomendavimu tautosakos rinkėjas tapo draugijos nariu bendradarbiu¹⁶. Volteris ragino Davainį-Silvestraitį ir toliau siuntinėti medžiagą į Sankt Peterburgą (LLTI RS, f. 1, b. 1834/59,

¹³ 1885 m. ketindamas vesti iš bajorų kilusią Juliją Malinauskaitę (Julia Malinowska, 1867–po 1914) Davainis-Silvestraitis pareikalavo, kad priesaika Mintaujos bažnyčioje būtų sakoma lietuviškai. Kvietimas į tuoktuves buvo išsiuntinėtas lietuvių kalba, o jį lietuviškai pasirašė abu sužadėtiniai, lietuviškai buvo išgraviruoti ir priesaikos žodžiai ant vestuvinių žiedų. Tačiau Davainio-Silvestraičio žmona, kitaip nei jos seserys Liudvika Malinauskaitė-Šliūpeliene ir Adelė Malinauskaitė, kuri dirbo mokytoja Vilniaus lietuvių dviklasėje mokykloje, neįsitraukė į lietuvišką tautinę veiklą. Ištekėjusi ir apsigyvenusi vyro dvare, J. Malinauskaitė kurį laiką taip pat rinko lietuvių tautosaką, lietuvių kalba užrašė keletą tautosakos tekstų. Tačiau sutuoktinių susirašinėjimas iš esmės vyko lenkų kalba. Lietuviškai J. Malinauskaitė-Davainienė-Silvestravičienė rašė tik išimtiniais atvejais – sveikindama vyrą vardadienio arba Naujųjų metų proga, matyt, šitaip siekdama atsiliepti į vyro lūkesčius ([Davainis-Silvestraitis] 1887a; [Davainis-Silvestraitis] 1887–1891).

¹⁴ Davainis-Silvestraitis RIGD pateikė tris tautosakos rinkinius: 1886 m. surinktas lietuvių pasakas ir padavimus, 1888 m. – legendas, padavimus, pasakas, kurias jis surinko Raseinių apylinkėse 1883 ir 1887 m., 1891 m. pateikė dainas ir raudas, surinktas Raseinių apylinkėse 1874–1882 m.

¹⁵ Volteris, Eduardas. Laiškas Davainiui-Silvestraičiui. 1885 m. balandžio 7 d.

¹⁶ Davainis-Silvestraitis taip pat bendradarbiavo su kitomis rusų etnografinėmis draugijomis, pavyzdžiui, Gamtos mylėtojų draugija prie Maskvos universiteto, bei spausdino surinktą medžiagą rusų etnografiniuose leidiniuose „Этнографическое обозрение“, „Живая старина“ (Довойна-Сильвестрович 1891; Довойна-Сильвестрович 1894).

be lapų numeracijos¹⁷). Volteris labiausiai vertino tuos surinktus kūrinis, kuriuose buvo pasakojama apie pagoniškus papročius ir apeigas, apie jų kilmę (Kerbelytė 1973: 21).

Tačiau Davainis-Silvestraitis, visą laiką svajojęs, kad mokslinis darbas jam duotų lėšų pragyvenimui, reikalavo iš Volterio materialinės kompensacijos už tekstus, kuriais jis dažnai remdavosi pristatydamas savo tyrimų rezultatus atskirose knygoose, pavyzdžiui, „Apie 1887 metų etnografinę kelionę po Lietuvą ir Žemaitiją“ ir „Medžiaga Vitebsko gubernijos latvių etnografijai“ (Milius 1993: 22–23). Be to, po to, kai Volteris išleido slaviškomis raidėmis į lietuvių kalbą išverstą slavų liturgiją¹⁸, Davainis-Silvestraitis suabejojo, ar galimi tolesni moksliniai kontaktai. Tiesa, XIX a. devintojo dešimtmečio antroje pusėje Volteriui pakeitus požiūrį į kirilikos naudojimą lietuvių raštijoje ir pradėjęs agituoti už draudimo vartoti lotynišką abėcėlę panaikinimą (Staliūnas 2015: 55), Davainis-Silvestraitis vėl atnaujino ryšius su Volteriu. Be to, tuo metu Volteris retkarčiais Davainiui-Silvestraičiui rašė lietuviškai (LLTI RS, f. 1, b. 1834/59, be lapų numeracijos¹⁹).

Aptartas Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimas su Volteriu rodo, kad Davainis-Silvestraitis galutinai apsisprendė ne tik užrašinėti renkamus tautosakos kūrinius lietuvių kalba, bet ir skelbti juos lietuvių kalba. Būtent 1889 m., Davainiui-Silvestraičiui esant RIGD nariu-korespondentu, jis parengė ir Tilžėje išleido pirmą savo publikaciją lietuvių kalba. Leidinio „Patarles ir dainos“ pratarinėje Davainis-Silvestraitis akcentavo, jog šis jo darbas parengtas būtent „prigimtoje kalboje“ ir galėtų būti naudingas ne vien paprastam klausytojui, bet ir lietuvių kalbos tyrinėtojui: „Turiu viltį, kad mano rinkymo patarles patrumpins ilgus žiemos vakarus, prisides prie iszaiszkinimo ne vieno moksliszko užklausymo dalyke lietuwiszkos kalbos ir isztirineimo senowes Lietuvių tikeimo“ (Davainis-Silvestraitis 1889: 4).

Davainio-Silvestraičio nuostatai, kad etnografiniai darbai galėtų būti naudojami lietuvių kalbos tyrimui moksliniais tikslais, susiformuoti turėjo įtakos jo bendradarbiavimas su Janu Karlovičiumi (Jan Aleksander Ludwik Karłowicz, 1836–1903), lenkų tautosakos žurnalo „Wisła“ ir „Biblioteka Wisły“ redaktoriumi²⁰.

¹⁷ Volteris, Eduardas. Laiškas Davainiui-Silvestraičiui. 1886 m. gruodžio 22 d.

¹⁸ Maždaug 1884 m. Volteris sugalvojo išleisti Jono Auksaburnio liturgiją. Jam atrodė, kad liturgijos prireiks lietuviams, perėjusiems į stačiatikybę. Nors 1887 m. išleista liturgija gavo reikiamą dvasinę aprobatą, tačiau ji sukėlė didelę stačiatikių dvasininkų ir Vilniaus administracijos pareigūnų reakciją (Merkys 1994: 91–92).

¹⁹ Volteris, Eduardas. Atvirlaiškiei Davainiui-Silvestraičiui. 1898 m. sausio 21 d., 1903 m. vasario 7 d.

²⁰ Janas Karlovičius gimė 1836 m. Subartonyse (Trakų apsk.). 1868 m. jis inicijavo lietuvių tautosakos mokslinius tyrimus. 1875 m. Karlovičius parašė palankiai specialistų įvertintą studiją „O języku litewskim“ („Apie lietuvių kalbą“). Joje aptarė ankstesnius lietuvių kalbos tyrimus, išnagrino lietuvių kalbos ryšius su kitomis indoeuropiečių kalbomis ir aprašė lietuvių kalbos gramatinę sandarą. Pl. žr.: Fedorowicz 2014: 304–319.

J. A. Karlovičius, kilęs iš istorinės Lietuvos ir mokėjęs lietuvių kalbą, LDK palikimą įamžino savo gausiuose darbuose, vienas pirmųjų pastebėjo sudėtingą socialinę, kalbinę, kultūrinę Lietuvos visuomenės situaciją ir pradėjo ją tirti taikydamas naujausius mokslinius metodus. 1868 m. jis inicijavo lietuvių tautosakos mokslinius tyrimus, o 1871 m. tapęs žurnalo „Wisła“ redaktoriumi, parengė ir išleido patarimus tautosakos rinkėjams *Poradnik dla zbierających rzeczy ludowe (Patarimai renkantiems liaudies kūrinius)*, kuriuose nušvietė renkamos medžiagos naudą įvairioms mokslo šakoms: kalbotyrai, mitologijai, etnografijai (Rutkowska 2013: 357). Anot Karlovičiaus, tautosakos rinkimas itin svarbus lyginamajai kalbotyrai, todėl 1871 m. parengtuose patarimuose jis siūlė daug dėmesio skirti kalbos tarmėms, atskirai aprašinėti fonetinius, gramatinius, leksinius ir žodžių darybos regionalizmus. Sutrumpintoje *Patarimų* versijoje, kurią Karlovičius parengė konkreitiems tyrimams Lietuvoje, jis akcentavo kalbos klausimą. Karlovičius prašė tautosakinę medžiagą užrašyti lenkiškai arba lietuviškai pateikiant vertimą į lenkų kalbą, jeigu įmanoma, o jei neįmanoma, pateikti sudėtingesnius žodžius ir regionalizmus su paaiškinimais lenkų kalba; užrašant lenkiškai, dokumentuoti svarbesnius arba sudėtingesnius žodžius, asmenų vardus, vietovių ir kitų įdomybių pavadinimus, o skliausteliuose pateikti lietuvišką pavadinimo versiją.

Davainio-Silvestraičio ir Karlovičiaus bendradarbiavimas²¹ tęsėsi 1883–1894 m. Žurnalui „Wisła“ jis teikė trejopo pobūdžio tekstus: tekstus su lyginamosios analizės bandymais, recenzijas ir užrašus, spausdintus skyriuje „Paieškos“; vertė į lenkų kalbą lietuvių periodiniuose leidiniuose skelbtus etnografinius tyrimus (Dowojna-Sylwestrowicz 1888a; 1888b; 1890a; 1890b; 1890c; 1891; 1892; 1893; Dawlewicz, Fedorowicz 2015: 79). Leidinyje „Wisła“ jau vienoje pirmųjų publikacijų – „Teksty szlachty żmujdzkiej“ – Davainis-Silvestraitis akcentavo, jog „šie tekstai yra užrašyti ta kalba, kuria jie diktuoti, kad galėtų tapti medžiaga kalbos tyrinėtojams“ (Dowojna-Sylwestrowicz 1888a: 154)²². Akivaizdu, kad Davainis-Silvestraitis rinkdamas ir teikdamas medžiagą leidiniui „Wisła“ remėsi Karlovičiaus parengtos metodologijos principais. Jis užrašinėjo lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius su turinį atskleidžiančiais bei kalbos dalykus aiškinančiais komentarais, pateikdavo tikslią surinktų kūrinių dokumentaciją, stengėsi išsaugoti medžiagos autentiškumą.

Šias Davainio-Silvestraičio nuostatas dėl lietuvių kalbos svarbos puikiai iliustruoja pasakų ir sakmių rinkinio leidyba. 1894 m. rengiant spaudai rinkinį „Podania żmujdzkie“ (Dowojna-Sylwestrowicz 1894), Davainis-Silvestraitis ir

²¹ Leidinyje „Wisła“ taip pat bendradarbiavo Tadas Daugirdas, Jonas Vitortas, Alfredas Römeris ir kt. Pl. žr.: Adamaitytė, Rutkowska 2018.

²² Šias Davainio-Silvestraičio publikacijas lenkų kalba nagrinėjo Zofia Sawaniewska-Mochowa (Sawaniewska-Mochowa 2007: 181–199).

Karlovičius ilgai svarstė, kiek lietuviškos leksikos turi likti į lenkų kalbą verstuose tekstuose, koku tikslumu reikia versti. Ir galų gale po ilgos diskusijos Davainis-Silvestraitis paliko daug tarminės ir kultūrinės leksikos lietuvių kalba – tam tikrų daiktų, ritualinių veiksmy, pačių ritualų, mitologinių būtybių pavadinimų. Lietuviškai buvo užrašyti ir sunkiai išverčiami fragmentai, nes Davainis-Silvestraitis stengėsi perteikti padavimų stilistikos ypatumus. Tiesa, paskelbus šį leidinį Davainio-Silvestraičio ir Karlovičiaus bendradarbiavimas nutrūko, o pats Davainis-Silvestraitis galutinai apsisprendė renkamus pasakojamosios kultūros rinkinius skelbti vien lietuvių kalba, kartais šią medžiagą naudodavo lietuvių nacionalizmo politinėms idėjoms pagrįsti.

„Dūk, Diev, Vilnių apturėti“ – Davainio-Silvestraičio etnologiniai tyrimai ir lietuvių nacionalizmas

Po ilgų klajonių po Rusijos imperiją²³ 1904 m. apsigyvenęs Vilniuje Davainis-Silvestraitis išitraukė į lietuvių ir lenkų inteligentijos ideologines kovas dėl Vilniaus ir Vilniaus gubernijos gyventojų etninės priklausomybės. Davainio-Silvestraičio, taip pat kaip ir daugelio kitų lietuvių inteligentų, manymu, lietuvių teisių į Vilnių ir dalį Vilniaus gubernijos pagrįstumą turėjo liudyti ir vadinamasis etnografinis argumentas, skelbęs, kad Vilnius yra nuo seno lietuvių apgyventoje teritorijoje ir dauguma šio krašto gyventojų pagal kilmę yra lietuviai.

Dar 1884 m. „Auszroje“ publikuotame eilėraštyje „Tėvynainių giesmė“ Davainis-Silvestraitis Vilnių prisiminė ne tik kaip seną „sosto pily musu“, bet ir išreiškė viltį: „Dūk, Diev, Vilnių apturėti / Motės kalbą ten girdėti“ (Vyturys 1884: 10). Tiesa, terminas „sosto pilis“, poeto manymu, dar galėjo būti skaitytojui nesuprantamas, tad nuorodoje paaiškinama, kad tai Vilnius, o ir „Vilniaus apturėjimas“ suprantamas nuosaikiai – kaip lietuvių kalbos įtvirinimas viešajame gyvenime. Tuo metu, kai Davainis-Silvestraitis rašė į „Aušrą“, Vilnius jam atrodė perdėm svetimas miestas, su liūdesiu jis rašė: „Vilnius ne mano yra szią dieną“ (Vēversys 1885b: 20). Panašus liūdesys sklinda ir iš cituoto eilėraščio „Tėvynainių giesmė“:

²³Petrui Vileišiui 1902 m. perkėlus kontorą į Vileiką, Davainis-Silvestraitis pradėjo galvoti apie ilgalaikį įsikūrimą tame miestelyje bei perkelti čia savo šeimą. Tačiau vėliau jis savo planų atsisakė ir 1904 m. rugpjūčio pabaigoje persikėlė gyventi į Vilnių gavęs pasiūlymą dirbti „Vilnių žinių“ knygyne. Iš Vilniaus Davainis-Silvestraitis pasitraukė Pirmojo pasaulinio karo metais. Į Vilnių jis grįžo 1919 m. sausį. Volterui pradėjus vadovauti Vilniaus viešajai bibliotekai, Davainis-Silvestraitis gavo darbą tvarkyti polonistiką. Kaip pasakojo kartu dirbusi latvių rašytoja Emilija Prūsa, „tuo metu Davainis-Silvestraitis jau buvo senas, vienišas ir savo drebančiomis rankomis aprašinėjo kortelėse knygų pavadinimus, retkarčiais užkšdamas virtų pupų vietoj duonos“ (Skrodenis 1969: 23). Po kelių mėnesių Davainis-Silvestraitis mirė.

Graiuđ` Lietuviui Vilniuj buti;
 Tenai kapas yr ant kapo;
 Ten jis mato kalbos žutį;
 Ten kitų didybė tapo (Vyturys 1884: 11).

Tačiau Davainis-Silvestraitis tuo metu, kai rašė į „Aušrą“, tikėjosi, kad lietuvių padėtis Vilniuje galėtų pasikeisti:

Vilnius, sostapilis Lietuvos turįs baisiai daug atminimų isz musu praeitinės, nėra su visu prapūles dėl musu. Norints ten vieszpataujanti kalba ira lenkiszka ir židiszka, o pri to dar maskoliszka, vienok visi mažne katalikai prisiskaito savę prie Lietuvių²⁴. Lenkiszkai kalbantieji katalikai džiaugiasi isz dvasiszko Lietuvos kilimo ir sako, kad lietuviszkoji kalba ira kalba jų sentėviu (Vėversis 1884: 374).

Tačiau „Auszros“ laikais Vilniaus valdymo klausimas dar nebuvo lietuvių inteligentijai toks aktualus, nes tuo metu lietuvių tautinio judėjimo politinėje programoje dominavo kultūriniai bei socialiniai-ekonominiai reikalavimai. Naujas, tiek realaus lietuvių veiklos suaktyvėjimo Vilniuje, tiek ir simbolinio jo užvaldymo tarpsnis datuotinas XX a. pradžia. Lietuvių politinio elito pastangomis nuo XX a. pradžios, o ypač nuo 1905 m., Vilnius pamažu buvo paverstas organizaciniu lietuvių tautinio judėjimo centru. Svarbus įvykis, padėjęs įtvirtinti Vilniaus reikšmę lietuvių politiniame gyvenime, buvo Lietuvių suvažiavimo organizavimas, po spaudos lotyniškomis rašmenimis draudimo panaikinimo pirmojo lietuvių periodinio leidinio „Vilniaus žinios“ leidyba, pirmojo lietuviško knygyno steigimas, Vilniuje lietuviškų kultūros ir švietimo draugijų „Lietuvių mokslo draugija“, „Vilniaus kanklės“ įkūrimas, kurių veikloje taip pat aktyviai dalyvavo Davainis-Silvestraitis. Vilniaus kaip istorinės ir šiuolaikinės politinės sostinės ar religinio centro idėja lietuvių inteligentijos pastangomis taip pat buvo diegiama geografijos vadovėliuose, aprašant piligrimines keliones, poezijoje, meno kūriniuose (Mačiulis, Staliūnas 2015: 34–38).

Vilniaus kaip svarbiausio lietuviams miesto vaizdinį padėjo įtvirtinti ir korespondencijos iš įvairių Lietuvos vietovių skelbimas spaudoje. Kai kuriuose laikraščiuose („Vilniaus žiniose“, „Lietuvos žiniose“, „Rygos garse“, „Viltyje“ ir kt.) pirmiausia buvo pateikiamos naujienos iš Vilniaus – šitaip tarsi formuojama įvairių Lietuvos vietovių hierarchija, kurios centrinė vieta buvo Vilnius. 1905–1907 m. „Vilniaus žiniose“ Davainis-Silvestraitis taip pat pradėjo iš įvairių Vilniaus gubernijos vietovių skelbti korespondencijas, kurios turėjo įtvirtinti Vilniaus kaip svarbiausio lietuviams miesto vaizdinį ir pagrįsti lietuviškojo nacionalizmo adeptų pretenzijas į Vilniaus guberniją.

²⁴ Reikėtų pažymėti, kad taip Davainis-Silvestraitis neigiamai vertino lenkų nacionaliniame diskurse pateikiamą nuostatą, kad Vilniaus ir Vilniaus gubernijos gyventojai, išpažįstantys katalikų tikėjimą, priskirtini prie lenkų etninės grupės.

Davainio-Silvestraičio manymu, Vilniaus gubernijoje, ypač pietinėje ir rytinėje jos dalyje, gyveno daug nutautintų lietuvių:

Dauguma Vilniaus gub. lietuvių be savo kalbos dar moka gudišką ir lenkišką kalbą, kurią vartoja, susitikę su rusais ir lenkais, per tat klaidingai yra priskaitomi prie rusų, kitur prie lenkų, mozūrų. Per tą klaidingą statistiką ir neteisingas žinias patįs lietuviai klysta, ligšiol dar savo kraštą kaip reikalas neįstyre (Dovoina-Silvestravycius 1905a).

Tokį klaidingą įsivaizdavimą Davainis-Silvestraitis siūlė taisyti organizuojant kraštotyrimines keliones po Vilniaus guberniją. 1905 m. „Lietuvių laikraštyje“ jis pristatė šių savo kelionių planą, akcentuodamas, kad „Apie buvimą arba nebuvimą lietuvių kokiam krašte galima spręsti tuomet, jeigu tyrinėtojas nuduoda kiteip kaip lietuviškai nemakąs“ (Dovoina-Silvestravycius 1905b: 93). Todėl pristatydamas „Lietuvių laikraščio“, o vėliau „Vilniaus žinių“ skaitytojui kurios nors Vilniaus gubernijos vietovės (Davainis-Silvestraitis aplankė Žaslius, Kernavę, Sudervę, Nemenčinę, Vidieniškį, Rykantus, Kietaviškes, Eišiškes, Šalčininkus, Kalveliškes, Dievieniškes, Butrimonius, Bieniakonis, Lazūnus, Surviliškes) etnografinį aprašymą, jis pirmiausia aiškino, ar vietiniai gyventojai moka lietuvių kalbą, ar jos nemoka (M.D.S. 1905a: 3; Dovoina-Silvestravycius 1905e: 3; Dovoina-Silvestravycius 1905d: 3).

Tačiau įvertinęs situaciją, kad lietuviškai kalbančių Vilniuje ir Vilniaus gubernijoje yra nedaug, Davainis-Silvestraitis ieškojo kitų argumentų, kurie padėtų pagrįsti pretenzijas į teritorijas, kuriose vartojusių lietuvių kalbą buvo mažai. Kaip ir bajorijos „įtautinimo“ atveju, jis naudojo etninės kilmės argumentą, kuris turėjo tapti objektyviu, tarsi natūraliuoju priklausymo lietuvių tautai požymiu. Lietuvių etninę kilmę šiose teritorijose turėjo liudyti Davainio-Silvestraičio sureikšminti kultūriniai bruožai. Antai aplankęs Vidžių parapiją Davainis-Silvestraitis konstatavo, kad „Lietuvos pakraštyje Vilniaus gubernijoje lietuvių matosi iš pavadinimo vietų, vandenių, kalnų ir žmonių“ (M.D.S. 1905a: 3; Dovoina-Silvestravycius 1905c: 3; Dovoina-Silvestravycius 1905: 87; Dovoina-Silvestravycius 1906: 3). Vilniaus gubernijos gyventojų lietuvišką kilmę taip pat puikiai liudija ir gyventojų pavardės bei „lietuviams būdinga architektūra“ (Dovoina-Silvestravycius 1905a: 3). Davainis-Silvestraitis buvo pats įsitikinęs bei siekė įtikinti skaitytoją, kad Vilniaus ir Vilniaus gubernijos lietuviai atsiskaidavo savo tautinės tapatybės paveikti Katalikų Bažnyčios dvasininkijos²⁵, kurios dauguma, jo manymu, suvokė save modernios lenkų tautos dalimi. Tokius katalikiškos

²⁵ Reikėtų paminėti, kad Davainis-Silvestraitis 1906 m. pasirašė lietuvių memorandumą popiežiui Pijui X „Apie lenkų kalbą Lietuvos bažnyčiose“, kuriame lietuvių inteligentija prieštaravo vietinės bažnyčios pozicijai propaguoti lenkų kalbos vartojimą Vilniaus ir Vilniaus gubernijos bažnyčiose per pridėtines pamaldas.

dvasininkijos elgsenos pavyzdžių Davainis-Silvestraitis fiksavo Eišiškėse, Videniškiuose bei einant Kryžiaus kelią Verkių Kalvarijose (M.D.S. 1905b: 3; M.D.S. 1905a: 3; Dovoina-Silvestravycius 1905a: 3).

Pakankamai aktyvi Davainio Silvestraičio kraštotylinė veikla, kuri, kaip minėta, buvo naudojama lietuvių nacionalizmo politinėms idėjoms išreikšti, buvo pastebėta lenkiškajame nacionaliniame diskurse. Pagrindiniai Vilniaus kaip modernios (etnografinės) Lietuvos idėjos kritikai buvo lenkų publicistai. Nė vienai iš XX a. pradžioje Lietuvoje veikusių lenkų politinių srovių nebuvo priimtina etnografinės Lietuvos autonomijos idėja. Netgi tie lenkų visuomenės veikėjai, kurie pripažindavo, kad Vilniuje lietuvių yra daugiau nei du procentai, vis tiek lietuvius laikė kiekybiškai marginalia grupe. Šią lenkų visuomenės veikėjų nuostatą puikiai liudytų ir karikatūra, kurioje pagrindinis veikėjas buvo Davainis-Silvestraitis. Šioje karikatūroje, kuri 1909 m. buvo paskelbta lenkų satyriniame leidinyje „Bomba“, ne kas kitas, o būtent Davainis-Silvestraitis ir Juozas Ambraziejus (*vel* Ambraževičius), tuo metu Vilniaus šv. Mykolo bažnyčios, kurioje buvo leista pridėtines pamaldas laikyti lietuvių kalba, klebonas, skaičiavo prie Vilniaus katedros susirinkusius lietuvius (Przegład Litwinów 1909: 1). Šioje karikatūroje į akis krenta lietuviškų gretų menkumas, o apranga parodo priklausymą miesto prastuomenei. Šitaip, pasitelkę vaizdinę formą, lenkų visuomenės veikėjai šaipėsi iš Davainio-Silvestraičio pastangų „surasti“ lietuvius Vilniuje, kartais šiais tikslais panaudojant ir renkamą etnografinę medžiagą.

Išvados

Davainio-Silvestraičio domėjimasis lietuvių tautosaka paskatino jį įsilieti į lietuvių inteligentijos gretas, o vėliau aktyviai dalyvauti lietuvių tautiniame judėjime. Pamažu Davainio-Silvestraičio laisvalaikio susidomėjimas lietuvių tautosakos kūriniais peraugo į kryptingą mokslo-tiriamąją veiklą. Bajorų kilmės Davainiui-Silvestraičiui lietuvių kalba įgijo ne tik asmeninio susitapinimo reikšmę. Davainis-Silvestraitis bendradarbiaudamas su Janu Karlovičiumi ir dalyvaudamas RIGD veikloje apsiprendė ne vien skelbti surinktus lietuvių pasakojamosios kultūros kūrinius lietuvių kalba, bet ir siekė, kad jo tautosakos rinkiniai taptų lietuvių kalbos tyrimo medžiaga.

Lietuvių tautiniam judėjimui perėjus į politinę raidos fazę, Davainis-Silvestraitis ėmė naudoti renkamą etnografinę medžiagą lietuvių nacionalizmo politiniams tikslams pagrįsti. Tuo metu jis, kaip ir kiti lietuvių inteligentai, įsitraukė į lietuvių ir lenkų inteligentijos ideologinius ginčus dėl Vilniaus ir Vilniaus gubernijos gyventojų etninės priklausomybės. Davainio-Silvestraičio, taip pat kaip ir daugelio lietuvių inteligentų, manymu, lietuvių teisių į Vilnių ir dalį Vilniaus gubernijos pagrįstumą turėjo liudyti ir vadinamasis etnografinis argumentas,

skelbę, kad Vilnius yra nuo seno lietuvių apgyventoje teritorijoje ir dauguma šio krašto gyventojų pagal kilmę yra lietuviai. Skelbdamas korespondencijas lietuvių periodiniuose leidiniuose Davainis-Silvestraitis, be lietuvių kalbos – pagrindinio lietuviškumo įrodymo, sureikšmino kitus kultūrinius bruožus (gamtos objektų pavadinimus, architektūros savitumą), kurie reprezentuotų lietuvių tautinę vertę bei rodytų Vilniaus ir Vilniaus gubernijos gyventojų etninę lietuvišką kilmę. Davainio-Silvestraičio publikuotos korespondencijos, kurios turėjo įtvirtinti Vilniaus kaip svarbiausio lietuviams miesto vaizdinį, taip pat yra puikus pavyzdys, kaip etnografinis argumentas buvo paverstas ideologinės kovos priemone.

Literatūra

Adamaitytė, Agata; Rutkovska, Kristina. 2018. Lietuvių tautosaka *Włos* publikacijose: bibliografinis aprašas (1888–1899), *Tautosakos darbai* 55: 198–214.

Basanavičius, Jonas. 1898. *Medega musu tautiszkaï vaistinykystai*. Shenandoach, PA: Atspauda iš „Dirvos“.

[Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1867. Zbiór pieśni i t. d., *Lietuvių tautosakos rankraštyno duomenų bazė*. LMD I 853. <<http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/result.php?id=8105&kas=istekliai>> [žiūrėta 2019 02 28].

[Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1887a. Tautosakos rinkinys, *Lietuvių tautosakos rankraštyno duomenų bazė*. LMD I 203a. <<http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/result.php?id=264&kas=istekliai>> [žiūrėta 2019 02 28].

[Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1887b. Tautosakos rinkinys, *Lietuvių tautosakos rankraštyno duomenų bazė*. LMD I 983. <<http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/result.php?id=10789&kas=istekliai>> [žiūrėta 2019 02 28].

[Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1887–1891. Tautosakos rinkinys, *Lietuvių tautosakos rankraštyno duomenų bazė*. LMD I 1000. <<http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/result.php?id=10761&kas=istekliai>> [žiūrėta 2019 02 28].

Davainis-Silvestraitis, Meczius [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1889. *Parables ir dainos*. Tilžeje: spaustuve Otto von Mauderode.

Dawlewicz, Mirosław; Fedorowicz, Irena. 2015. Jan Karłowicz a sprawy litewskie, *Laboratorium kultury* 4: 64–87.

Dovoina-Silvestravičius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1906. Iš Lietuvos. Tautiškas stovis Vidžių parakvijoje, *Vilniaus žinios* 05 18: 3.

Dovoina-Silvestravychius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905a. Iš Lietuvos. Eišiškės, *Vilniaus žinios* 12 07: 3.

Dovoina-Silvestravychius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905b. Iš Lietuvos. Korespondencijos. Iš Vilniaus gubernijos, *Lietuvių laikraštis* 01 27: 93.

Dovoina-Silvestravychius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905c. Iš Lietuvos. Nemenčino parapija, *Vilniaus žinios* 08 14: 3.

Dovoina-Silvestravvyčius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905d. Iš Lietuvos. Vievis, *Vilniaus žinios* 05 31: 3.

Dovoina-Silvestravvyčius, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905e. Iš Lietuvos. Vilniaus pavietas, *Vilniaus žinios* 06 15: 3.

Dovoina-Sylvestravvyčė, M. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905. Lietuviškas stilius, *Lietuvių laikraštis* 01 27: 87.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1888a. Teksty szlachty żmujdzkiej, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 2: 154–165, 312–324.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1888b. Chata żmujdzka, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 2: 838–840.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1890a. Pilekalnis w Lyngmianach, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 4: 214–215.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1890b. E. Veckenstedt. La musique et la danse dans la tradition des Lituaniens, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 4: 934–935.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1890c. Kozik, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 4: 339–340.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1891. Poszukiwania. Sobótka, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 5: 927–932.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1892. O dzwonach kościelnych, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 6: 495–496.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1893. Pojęcia ludu o przyrodzie. Nazwy topograficzne. Niecenie ognia za pomocą tarcia, *Wisła. Miesięcznik Geograficzno-Etnograficzny* 7: 387–388.

Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław. 1894. *Podania żmujdzkie*. Biblioteka Wisły 12–13. J. Karłowicz (pod red. i nakł.). Warszawa: Skład główny w księgarzni M. Arcta.

Fedorowicz, Irena. 2014. Tematyka litewska w korespondencji Jana Karłowicza z okresu redagowania miesięcznika „Wisła” (1888–1899), M. Davlevič ir kt. (sud. ir red.). *Literatūrų ir kalbų funkcionavimas Lietuvoje: lietuvių-lenkų moksliniai ir kultūriniai ryšiai. Funkcjonowanie języków i literatur na Litwie: Litewsko-polskie związki naukowe i kulturowe*: 304–319. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Girininkienė, Vida. 2014. Tautosakininkų duetas: bajoras Mečislovas Dovoina-Silvestravvyčius ir valstietis Vincentas Bakutis, *Literatūra ir menas* 17–18. <<http://literaturairmenas.lt/atmintis/vida-girininkiene-tautosakininku-duetas-bajoras-mecislovas-dovoina-silvestravvyčius-ir-valstietis-vincentas-bakutis-ii>> [žiūrėta 2019 02 25].

Kerbelytė, Bronislava. 1973. Mečislovas Davainis-Silvestraitis tautosakininkas, M. Davainis-Silvestraitis. *Pasakos, sakmės, oracijos*: 5–23. B. Kerbelytė (pareng.). Vilnius: Vaga.

Kraszewski, Józef. 1847. *Litwa. Starożytne dzieje, ustawy, język, wiara, obyczaje, pieśni, przysłowia, podania I: Historia do XIII wieku*. Warszawa: w drukarni Stanisława Strąbskiego.

Mačiulis, Dangiras; Staliūnas, Darius. 2015. *Vilnius – Lietuvos sostinė: problema tautinės valstybės projekte (XIX a. pabaiga – 1940 m.)*. Vilnius: LII leidykla.

Mastianica, Olga. 2013. „Bajoras, rašantis lietuviškai“, arba kalbos ir tautinės tapatybės ryšys ankstyvojoje Mečislovo Davainio-Silvestraičio publicistikoje, *Archivum Lithuanicum* 15: 331–348.

Mastianica, Olga. 2016. *Bajorija lietuvių tautiniame projekte (XIX a. pabaiga – XX a. pradžia)*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas.

Mastianica-Stankevič, Olga. 2017. Mečislovo Davainio-Silvestraičio dienoraštis: lietuvių inteligento saviraiškos Vilniuje liudininkas (1904–1912), *Archivum Lithuanicum* 19: 171–194.

M.D.S. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905a. Iš Lietuvos. Verkai-Kalvarija (Vilniaus gub.), *Vilniaus žinios* 05 13: 3.

M.D.S. [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1905b. Iš Lietuvos. Videniškaiai, *Vilniaus žinios* 07 31: 3.

M.D.S. [Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław]. 1911. Upadek narodowości litewskiej i jej odrodzenie. Wspomnienia osobiste, *Litwa* 14: 202–214.

Merkys, Vytautas. 1994. *Knygnešių laikai 1864–1904*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.

Milius, Vacys. 1993. *Mokslo draugijos ir lietuvių etnografija (XIX a. antroji pusė – XX a. pirmoji pusė)*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Przegląd Litwinów. 1909, *Bomba* 1: 1.

Rutkovska, Kristina. 2013. Lietuvių tautosakos rinkėjų Jano Karlovičiaus ir Mečislovo Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimas: metodologijos raida, etnolingvistikos apraiškos, *Archivum Lithuanicum* 15: 349–376.

Savoniakaitė, Vida. 2018. Eduardo Volterio etnografinių-statistinių studijų idėja, *Logos* 97: 143–152.

Sawaniewska-Mochowa, Zofia. 2007. „Teksty szlachty zmujdzkiej“ jako źródło do badań nad polszczyzną kresową, K. Nowakowska, J. Kamper-Warejko (red.). *Z przeszłości i terażniejszości języka polskiego. Księga pamiątkowa dedykowana Teresie Friedelównie*: 181–199. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Skrodenis, Stasys. 1969. Energingas XIX a. kraštotyryninkas (minint M. Davainio-Silvestraičiaus 120 m. gimimo ir 50 m. mirties jubiliejus), *Bibliotekų darbas* 4: 22–23.

Staliūnas, Darius. 2015. Lenkija ar Rusija? Lietuva rusiškajame mentaliniame žemėlapyje, D. Staliūnas (sud.). *Lietuvos erdvinės sampratos ilgajame XIX šimtmetyje*: 55–49. Vilnius: Baltijos kopija.

Tumas-Vaižgantas, Juozas. 1924. *Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas. Aušrininkų grupė: J. A. Vištelis, M.-D. Silvestravičius, T. Žickis, J. Myliauskis*. Kaunas: J. Stauskaitė.

Vēversis [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1884. Vilnius, *Auszra* 10–11: 374.

Vēversys [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1885a. Gentės giesmė, *Auszra* 2–3: 55.

Vēversys [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1885b. Lietuva ir jos sunus, *Auszra* 1: 20.

Vyturyš [Davainis-Silvestraitis, Mečislovas]. 1884. *Tevynainiu giesmė*. Ragaine: spaustuve J. Zyberto.

Viščinis, Klimas. 1980. Etnografinė medžiaga Lietuvių mokslo draugijos tautosakos rankraščiuose, *Lietuvos istorijos metraštis* 1980 metai: 142–148.

Довойна-Сильвестрович, Мечислав. 1891. Литовские легенды, *Этнографическое обозрение* 10: 231–232.

Довойна-Сильвестрович, Мечислав. 1894. Жмудские песни из Полангена, *Живая старина* 4: 519–531.

Зеленин, Дмитрий. 1947. Обзор рукописных материалов ученого архива Всесоюзного Географического общества о народах Прибалтики, *Советская этнография* VI–VII: 254–274.

The Importance of Mečislovas Davainis-Silvestraitis' Ethnography and Folklore Collection in the Process of the Creation of the Modern Lithuanian People

Olga Mastianica-Stankevič

Summary

Taking an interest in Lithuanian folklore made the nobleman Davainis-Silvestraitis a member of the Lithuanian intelligentsia, and involved him in the Lithuanian folklore movement. On the other hand, his leisure interest in Lithuanian folklore grew into purposeful science-related research activity. For Davainis-Silvestraitis, who was of noble origin, the Lithuanian language acquired not only a personal identification meaning. By working with Jan Karłowicz, and participating in the activities of the Imperial Russian Geographical Society, he decided not only to

publish collected works of Lithuanian narrative culture, but also to try to see that his folklore collection became material for Lithuanian-language research.

When the Lithuanian folklore movement entered the political arena, Davainis-Silvestraitis started to use the ethnographic material he collected on which to base the political aims of Lithuanian nationalism. Like the members of the Lithuanian intelligentsia, he became involved in the ideological arguments of the Lithuanian and Polish intelligentsia, the struggle for the Lithuanian nation's claims to Vilnius and the Vilnius region. According to Davainis-Silvestraitis, and to other members of the Lithuanian intelligentsia, the ethnographic argument, stating that Vilnius was in Lithuanian-inhabited territory since ancient times, and that the residents of the region, according to their origin, were mostly Lithuanian, should testify to the legitimacy of Lithuania's rights to Vilnius and its region. In publishing correspondence in the Lithuanian press in the Lithuanian language, Davainis-Silvestraitis gave prominence to the main Lithuanian evidence, other cultural features (the names of natural objects and architectural features) that represented the Lithuanian folklore aspect and showed the ethnic Lithuanian origins of the residents of Vilnius and the Vilnius region. The correspondence Davainis-Silvestraitis published to strengthen the image of Vilnius as the most important city to Lithuanians, and on which to base the clear claims of the Lithuanian nation to the Vilnius region, is a perfect example of how the ethnographic argument was applied to the ideological struggle.

Gauta 2019 m. kovo mėn.

Lietuvos istorijos instituto mokslinis žurnalas „Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos“ leidžiamas vietoj nuo 1996 metų ėjusios etnologinių monografijų ir studijų serijos „Lietuvos etnologija“. Čia publikuojami Lietuvos ir užsienio etnologų ir antropologų straipsniai, recenzijos, mokslinė informacija, atskleidžiamos mokslinio gyvenimo realijos. Šis numeris – specialus teminis: „Tautos tyrimų ištakos ir antropologija“, jo sudarytoja – Vida Savoniakaitė.

ISSN 1392-4028

Mokslinis tęstinis leidinys

Lietuvos etnologija 19(28)
Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos
2019

Redaktorė *Aldona Radžvilienė*
Dailininkė *Audronė Uzielaitė*
Maketuotoja *Žydronė Jakonytė*
Anglų kalbos redaktorius *Joseph Everatt*
Vertėja iš anglų kalbos / į anglų kalbą *Dalia Cidzikaitė*

2019 12 20. 16,38 leidyb. apsk. Tiražas 150 egz.
Išleido Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5, 01108 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius